

lom i pokrajinskom (str. 77.), kada se ona u hrvatskoj književnosti još upotrebljava uz riječ *prijevara*, a kao pokrajinske i arhaične ne uzimaju ih ni Maretić ni Boranić ni noviji hrvatski leksikografi. Stoga je pomalo pretjerana tvrdnja, da ona »ne ide u književni jezik«, premda ju je kao pokrajinsku obilježio i Belić.

Nedovoljno je pisac obrazložio, što u riječi *čahura* ne piše glas *h* (str. 81.), koji bilježi ne samo Boranić, nego i Belić. Ako se ta riječ i govori na određenom teritoriju i bez *h*, mislim, da je nije smio svrstati u isti red s riječima *mamuza* (od mahmuza), *maranica* (od mahrama). Ima i više takvih riječi, u kojima se svuda ne izgovara glas *h*, što ipak ne znači, da ih je dopušteno tako i pisati.

Napomenu, da se *j* upotrebljava u riječima *kijati*, *kijavica*, pa da je »već neobično: kihati, kihavica« (str. 81.), bolje bi bilo prestilizirati i formulirati potpunije i točnije, tj. j, da se i *kihati* i *kihavica* upotrebljava u hrvatskoj jezičnoj praksi, gdje takve riječi s *h* nisu ni najmanje »neobične«, iako u Srba sigurno jesu. Tako onda ni lik *lijeha* pored *leja* nije samo rjeđi (str. 93.), nego i najčešći lik dopušten u ijekavskom književnom govoru »Boranićevu »Pravopisu«, pa i po Nacrtu za nov pravopis, što ga je izradila Pravopisna komisija.

Kako sam spomenuo, Lalević je pisao svoj pravopisni priručnik pretežno za srpsku publiku, kojima su doista spomenuti likovi češći. Ali kada prof. Lalević ispravno želi, da se što prije izradi zajednički pravopis za Hrvate i Srbe, kada u predgovoru citira lijepe misli P. P. Njegoša i Strossmayera, očekivali bismo, da će i sâm pridonijeti pravopisnom jedinstvu i širim formulacijama, kada njima ionako ne bi doveo u sumnju svoje čitaoce. Mislim, da ni prof. Lalević nije htio osporiti pravilnost likova, za koje veli, da su neobični i zastarjeli, samo ih je takvima smatrao za književni uzus srpske književne prakse.

Govoreći o zarezu, Lalević je dao praktičnu napomenu, kako je bolje zarez (zapetu) izbjeći gdje nismo sigurni nego je uzeti gdje

joj nije mesto« (str. 115.). Mislim, da takav savjet nije najsretniji. Pravopisna komisija, koja je uzela u obzir baš nepreglednost dugih rečenica bez interpunkcije, savjetovala je naprotiv, da se zarez može stavljati i »između uže povezanih rečenica, ako to zahtijeva njihova dužina i složenost misli koja se njima iznosi« (Nacrt, latinički tekst, str. 98.). Nije dakle tolika opasnost uvijek zbog češćeg stavljanja zarez, nego je nezgodno katkada, kada u duljoj rečenici ne dolazi.

Sve su to male napomene, koje mnogo ne oduzimaju vrijednosti djela prof. Lalevića, pa se može ustvrditi, da je »Našim pravopisom« autor svakako uspio zadovoljiti širi krug čitalaca, o čemu svjedoči već III. izdanje. Prof. Lalević umješno znade prikazati pravopisne probleme, on umije pisati jasno, jednostavno, s mnogo lakih, uvjerljivih, pa i zabavnih primjera, on dobro poznaje ne samo građu, o kojoj piše, nego i čitaoce, kojima namjenjuje svoj Pravopis, i njihove teškoće u usvajanju pravilnog pisanja. Time je dao koristan prilog, da se pravopisna pravila prošire i među najšire pismene krugove.

Zlatko Vince

PRIMJER NESAVJESNA PREVOĐENJA

Tjednik »Globus« od 6. ožujka 1959. donosi prijevod Faulknerove novele »Ljubomora«. Pukim slučajem pružila mi se prilika da uspoređujem prijevod s originalom, i kako sam naišao na goleme razlike između pojedinih rečenica u prijevodu i u originalu, odlučio sam, da o tome javno kažem nekoliko riječi, da istaknem taj primjer nesavjesnog prevođenja kao upozorenje javnosti i opomenu izdavačima, koji treba da su oprezniji prilikom objavljivanja ovakvih prijevoda.

Prijevod spomenute novele objavljen je anonimno. Meni i nije do toga da kritiziram pojedinca, nego pojavu.

Najžalosnije je, što se u prijevodu izgubila ona profinjenost i istančanost izraza u prikazivanju toka događaja, pa sve ispada

nekako grubo i nezgrapno. Imamo, doduše, isti sadržaj, ali ispriповijedan onako, kako ga William Faulkner ne bi nikad ispriповjedio. Do toga dolazi otuda, što sam prevodilac nije dovoljno doživio to djelce, prije no što je pristupio njegovu prevodenju, što je izostavljao i skraćivao rečenice u prijevodu. Na taj način nismo mogli dobiti prijevod, koji bi zamijenio original. Ali neka nam primjeri govore!

Već u drugoj rečenici krivo shvativši riječ *work*, koja u ovom kontekstu znači *ručni rad*, prevodilac ovako završava rečenicu: »...i njene se blage oči načas sastanu s njegovima, a onda se opet vrate poslu.« Trebalo je reći: »...i blage joj se oči načas sretnu s njegovima, a zatim opet obori pogled na ručni rad.« No, to još i nije tako gruba pogreška. Navodim je zato, što je u početku, a mi idemo redom dalje.

U originalu stoji: »Knitting! Always knitting! Is it that there is nothing to be done here that you must knit at all times?« (Pleteš! Uvijek pleteš! Zar ovdje nema ništa drugo da se radi, zar moraš uvijek plesti?) A naš dični prevodilac ovako to prevodi: »Pletenje, uvijek pletenje, kao da za to nema drugog mjesta, kao da ovdje nema što drugo da se radi, nego se neprestano zuri u to pletivo.«

Tko išta zna engleski, već ga sigurno spopada bijes i jedva se obuzdava, da mu se ne otme krik.

Ali naš prevodilac mirno i slobodno — služeći se valjda prevodilačkom slobodom — nastavlja dalje: »Ona je opet podigla pogled, no nije ništa odgovorila.« U originalu imamo rečenicu: »She sighed (a ne sighted, kako je to prevodilac na brzinu pročitao), but made no reply«, što je trebalo prevesti: »Ona uzdahne, ali ne odgovori.«

Engleski: »Bah! Someone is needed here; would you have me pay wages to one that you might sit all day like a great lady, knitting with your gossips?« (Pi! Netko je ovdje potreban; zar bi htjela da nekome plaćam nadnice, kako bi ti mogla sa svojim klepetušama čitav dan sjediti poput velike dame i plesti?) Prevedeno je kratko i

netočno: »Netko je potreban ovdje. Zar da još plaćam nadnicu i nekome koji će umjesto tebe sjediti i brbljati?!«

Dalje: »He looked into her husband's face — a level stare in which his white satirical smile flasher, and withdrew. The other man's hand knotted into a fist upon the desk and he stared at his whitening knuckles as at something new and strange, cursing in a whisper. His wife raised her head and regarded him coldly. 'Don't be a fool, Antonio'.« (On se zagleda u lice njezina muža — netremičnim pogledom, u kojem mu zabljesne podrugljiv smiješak, a onda se udalji. Drugi muškarac čvrsto stisne šaku, što ju je držao na stolu i zagleda se u pobljednjele zglobove svojih prstiju kao u nešto novo i neobično, te stane tiho psovati. Njegova žena podigne glavu i stane ga hladno promatrati. »Ne budi lud, Antonio!«) U prijevodu je dobar dio ovoga skraćen i netočno preveden, a onda kao naknada za to dodana je jedna nova rečenica, koje u originalu nema: »Ovaj je, okrenuvši se, pogledao njena muža, na čijem se licu opažao satiričan osmijeh. Žena je podigla glavu i gledala ga hladno. 'Nemoj biti lud, Antonio!' Ljudi su sjedili pred barom i rukama udarali u stol. On je, procijedivši kletvu, gledao to kao nešto novo i tude.«

Engleski: »How much longer are you to vent your ill humor upon me?« (Kako ćeš još dugo na meni iskaljivati svoju zlovolju?) Prijevod: »Dokle ćeš ti iskaljivati taj svoj bolesni humor na meni?« I tako to ide dalje. Na pr. to whisper fiercely (siktati) prevedeno je sa *mrmljati*; idiomatski izraz: to drive someone too far (tjerati mak na konac) prevodilac uopće ne prevodi.

Još malo srpljenja, pa da barem dodemo do polovice pripovijetke. U originalu imamo: »His gaze roamed from table to table as he sulked in his dirty apron, lurking among anaemic potted palms or serving his strange customers with servile insolence, and replying in snappish monosyllables to the greetings of old patrons.« (Onako u prljavstola, prikrivajući se između anemičnih palma u teglama ili poslužujući sa servilnom

voj kecelji ljutito je pogledao od stola do drskošću svoje nepoznate mušterije, odgovarajući kratko i otesito na pozdrave starih gostiju.) U prijevodu: »Njegov je pogled nekako neodređeno lutao od stola do stola, a svaki bi se smiješak zaustavljao na konobarovu licu, dok je ovaj s nekom prikrivenom drskošću posluživao goste.«

»The waiter moved away as he approached, and his wife again sat bent above her knitting. Upon the desk was a china receptacle containing toothpicks; as he leaned upon the desk his fingers closed about the toothpick holder. The thing burst in his clenched hand amid a spurt of wooden splinters and a thin line of crimson was suddenly between the fingers and across the back of his hand. 'What did he say to you?' he asked; his voice seemed to him dry and light, like a broken egg shell.« (Konobar se odmaknu, kad se suprug približio, a žena se ponovo nagnu nad ručni rad. Na stolu se nalazila porculanska posudica s čačkalicama; nagnuvši se na stol, suprug zgrabi posudicu grčevito svojim prstima. Ova mu prsne pod pritiskom ruke, te mu se uz razletjelo iverje od čačkalica između prstiju i na hrptu ruke pojavi tanka crvena crta. »Što ti je rekao?« pitao je; glas se samomu njemu činio suhim i laganim poput ljuške razbita jajeta.) Od svega ovoga prevodilac nam prevodi samo prvu rečenicu i to krivo, jer očito nije shvatio, da se lična zamjenica *he* odnosi na supruga, a ne na konobara, pa kaže: »Sada se konobar brzo udaljio, kao što je i došao, a žena se opet nadvila nad svoje pletivo. 'Što ti je rekao?' pitao je gospodar, a glas mu je bio suh i svijetao (!) poput ljuške polupanog jajeta.«

Još nismo došli ni do polovice pripovijetke, koja ima otprilike dvije stotine redaka. I dalje imamo slučajeve krivog prevodenja riječi, na pr. *alley* prevodi naš prevodilac *aleja*, a iz konteksta jasno se vidi, da se radi o uskoj, zidovima ograđenoj uličici, pa kad kaže: »... a vjetrić je uspavljujuće ljuľjao aleju«, trebao je reći kao i u originalu: »... a slabašan vjetrić strujio je tamnom uličicom«. Izraz *tub of entrails*

trebalo je prevesti kao *mješina*, a ne: *pokvarena bačva*.

Ali da ne duljim. Mislim, da je svakome jasno, da je ovo primjer vrlo nesavjesna prijevoda. Trebalo bi onemogućiti, da se takvi prijevodi objavljuju, jer oni donose nešto netočno i krivo, a takav nesavjestan prevodilac počinit će danas sutra još i veće zlo, kad posegne za kakvim većim djelom i na taj ga način iznakazi. Zar ne bi mogli u redakcijama kontrolirati prijevode prije objavljivanja, bar u glavnim linijama?

Ujekoslav Karlovčan

KOLAROVE SELJAKINJE U DEKOLTEU, A »BREZA« POSTAJE »TRSKA«

Dopao mi u ruke indijski tjednik na engleskom jeziku »Mysindia«, »nacionalni tjednik s internacionalnim vidokrugom«, od 23. prosinca 1956., u kojem je preveden ulomak iz pripovijetke »Breza« od Slavka Kolara. No »Breza« nije ostala »Breza«, nego je postala »Trska« (Reed). Ne znam, ima li u Indiji breza ili ne, ali ih ima, barem nekih vrsta, u Australiji, na Novom Zelandu, u tropskim krajevima, pa valjda i u Indiji ima nešto slično. Prerušivši se u Trsku, naša je Breza izgubila i pravi smisao i poetičnost. Na slici, što je uz tekst, uz postelju bolesne Breze stoji seljakinja u dekolteu, da joj u Indiji, budući da je tamo doputovala iz Srednje Evrope, ne bude prevruće.

Nije označen prevodilac. Međutim, tako god on bio, ili on ili urednik, dopustio je sebi veliku slobodu. Kao da je na sebe navalo težak zadatak, da popravlja tekst, samo što je ispalo, da ga je pokvario. On samovoljno dodaje, tumači, kao da o toj pripovijeci piše kakvu radnju, a ne da je prevodi. Lijepu, kratku i jezgrovitu rečenicu »Dobar je i pobožan ženski svijet«, u kojoj ima fine Kolarove ironije, razvlači u »Općenito se priznaje, da slabiji spol predstavlja dobre i pobožne ljude (It is generally acknowledged that the weaker sex are good and pious people). Te žene pružaju bolesnima